ప్రాయశ్చిత్తం

చంద్రుపట్ల రామరావు

౧

చూశారా! విశాలాక్షి, ఆకుజొంపాల్లో ఒదిగి ఉన్న అనాఘ్రాతపుష్పమా అయింది కాదు; పోనీ, నిష్కల్మష ప్రేమపిపాసి అయిన ఏరసిక సారంగానికో తనువు నప్పగించి, అతని బిగువుకౌగిలిలో — అతనుప్రణయరసాస్వాదన చేస్తూ ఉండగా ఆనందపారవశ్యం పొంది, సొక్కిసోలిన ఏ అస్వాదిత పుష్పమేనా అయిందా! అదీ లేదు. పాపం, ధూర్త భృంగం వాలీవాలడంతో తొడిమనుంచి జారిపోయిన నిర్భాగ్యకుసుమం!

లోకుల దృష్టిలో విశాల వాసుదేవరావుగారి గృహిణి. అర్ధాంగి—ప్రేయసి అవునోకాదో, తెలుసుకోవలసిన అవుసర మెవరికి! విశాలకి వాసు యజమానిమాత్రం అవును.

"మా అమ్మాయి మొగుడుతో చిలుకలాగా కాపురం చేసుకొంటోంది" అంమాత్రం తృప్తిపడుతున్నారు విశాలతలిదండ్రులు. కానైతే, లోలోపల విశాల నిరంతర - నిర్భరవిరహానలంతో అగ్నిపర్వతంలా ఎంత ఉడుకెత్తిపోతోందో తెలియనుగా వాళ్లకి!

వాసుదేవరావు పురుషులకు సంక్రమించిన నవీమంత్రపు టధికారాల నన్నిటినీ జబర్దస్తీతో తు-చ తప్పకుండా అమలు జరిపితీరాలనే మతంలోవాడు.

"ఒకతుమ్మెద ఎన్నో పూవులమీద వాలి మకరందాన్ని గ్రోల్తుంది. అలాగే పురుషుడున్నూ" అని అతని సిద్ధాంతం.

అయితే, ఒకేపుష్పంమీద అనేక తుమ్మెదలు వాలవూ?

వాసుదేవరావుకి యౌవనం, ఇంటిపెత్తనం ఒకేసారి తటస్థించాయి. అదమాయించే పెద్దలు మరి లేరు. అతడే సర్వాధికారి. మొదట్లో మొదట్లో నాటకాలకనీ, సినీమాలకనీ పట్టణాలవెంట తిరిగేవాడు. రానురాను ఏపూటకాపూటింటి పంచనో రెండేసిరోజులవరకూ ఆగిపోయి, చల్లగా సానివాడల్లోకి షికారు నడిచేవాడు. సరి, మరిరెండు నెలలకి వాసుదేవరావు సానివీథిలో తలతిప్పుకొనే రసికశిఖామణి. అంతేకాదు, ఆగ్రామంలో వాసు జగమెరిగిన బ్రాహ్మణుడు.

విశాల కాపురాని కొచ్చి ఏణ్ణర్థమైంది. ఇంతవరకు భర్త ఆమెతో ప్రేమ ఒలికిస్తూ ఒక్కమాటనైనా ఆడలేదు. పోనీ, నిర్మలమైన ఒక్క వీక్షణమైనా, ఆదరణమెరిసే ఒక్క అలతి నవ్వైనా ఎరగదు విశాల.

భర్త ః టాడకపోయినా, స్త్రీకి అంతకంటె అవమానం, దండనా మరి ఉండదు. హృదయాన్నిచ్చి, అతనిలో లీనమైపోవాలని ఒకవంశంలోనుంచి వొచ్చిన ధర్మపత్ని భర్తచేత నిరాకరింపబడినప్పుడు, అబ్బా, ఎంతదుఃఖం! హృదయం శకలాలుకాదూ!! ఇంతకూ, విశాలత ప్పేమిటో! ఆమెఅంటే వాసు కింతటి వైమనస్యం ఎందుకో! ఏమీ లేదు. విశాల ఎప్పుడో పసితనంలో అతని అనుమతిలేందే కట్టిపెట్టబడినదని. ఆమెకోసం రాత్రింబగల్లు ఆరాటపడ్డాడా, లేదు. సుఖమధురస్వప్నాలు కన్నాడా? ఆమెప్రేమాపాంగం కోసం యాచించాడా? తహతహలాడిపోయాడా? ఏమీ లేందే ఆమె భార్య ఎలాఅవుతుంది, అతని ఉద్దేశ్యంలో. కాదు.

'అవశ్యం త్వామనసాదీధ్యానాగ్ం స్వాయాం
తనూగ్ం బుత్వియే నాధమానాం,
ఉపమా ముచ్యా యువతి ర్భభూయాః
ప్రజయా త్వప్రజయా పుత్రకామే'

అంటూ పాణిగ్రహణసమయంలో చేసిన ప్రమాణానికి అతను బాధ్యుడా? మనస్సులో ఆప్రమాణాన్ని

అనుభవించి, బుద్ధిపూర్వకంగా, అనురాగపులకితుడై, వధువును తనలో అర్ధభాగాన్ని గ్రహించమని కోరి చేసిన వాగ్దానమా ఇది? వాగ్దానమంటూ, శపథమంటూ చేస్తూన్నాననే జ్ఞానం వరుడికి ఉందా అసలు? ఎలా ఉంటుంది! భార్య, భర్త అంటే ఏమిటో, వివాహం అనగా ఏమిటో తెలియని బాల్యావస్థలో వేడుకలనీ, లాంఛనాలనీ ఉబలాటపడి ఏదోతంతు జరిపేశారు పెద్దలు. వరుడేమన్నా ఎరిగి బాసచేశాడా? చేసిన జ్ఞాపకమేనా ఉందా? ఇప్పుడు వాసుదేవరావు ఆకర్మకంతటికీ బాధ్యుడెలా అవుతాడు! అందుచేత విశాలా వాసుదేవరావులు నిజమైన దాంపత్యసూత్రంచేత బంధింపబడలేదన్నమాట.

౨

విశాల సహజంగా అందకత్తె. దానికితోడు యౌవనప్రాగల్భ్యం. ఆమెసర్వాంగాలూ మిసమిసలాడిపోతున్నాయి. కృత్రిమసౌందర్యం, కృత్రిమనాగరికతా ఎరగని ఆ అమాయికపు సుందరి, పాపం, వాసు హృదయాన్ని అపహరించలేకపోయింది. ఆటక్కుటొయ్యారాలు, ఆహావభావాలూ, ఆకృత్రిమప్రేమ ప్రకటనలూ, ఆమాగూహాసాలూ, వేశ్యలకుమల్లే విశాల ఎలా చూపగలదు? ఈమె సానపెట్టని వజ్రమని వాసు ఊహ. వేశ్యలవల్లా, జారకాంతలవల్లా పొందే ఆనందాన్ని ముగ్ధ అయిన విశాలవల్ల పొందలేనని అనుకొంటాడు.

తులసిమొగ్గలా విశాల అతిపవిత్ర. అయితే వాసు మనసు చెడుదారికి పట్టింది. "నేనుచేసిన తప్పేమిటి! ఒక్కమాటకేనా తగని అపరాధం నే నేం చేశాను?" అని విశాల కుమిలికుమిలిపోతుంది. ఆ అవమానానికి తలకొట్టేసిన ట్లయింది.

చివరకు తెగించి, ఒకరోజున వాసుపాదాలమీద వ్రాలి తనహృదయరోదనాన్ని బయలుపెట్టింది. వాసు హృదయం మెత్తపడలేదుసరికదా, మరింత కాఠిన్యం దాల్చింది. "విశాల లజ్జలేకుండా, స్త్రీసహజమైన మార్దవం, అణువా లేకుండా తన మనోభావాన్ని వెలిబుచ్చింది." అనుకొని మరింత రోతపడ్డాడు.

ఇక ఉపేక్షవహిస్తే లాభంలేదు. వాసు ఎంత నిరంకుశంగా, ఎంతకఠినంగా ప్రవర్తిస్తున్నాడో, అంత కఠినంగానూ అతన్ని ఎదిరించాలని నిశ్చయించుకొంది విశాల. అయితే, భర్తయెడల అనురాగం, గౌరవం మాత్రం అలాగే నిశ్చలమై ఉన్నాయి.

వాసు, తన ఉంపుడుకత్తెఇంటికి మన్మథుణ్ణి అర్చించడానికి వెళ్లినసమయంలో, విశాల ఓఉత్తరం వ్రాసి అతనిపేర పోష్టులో వేసి, పుట్టింటికి చక్కాపోయింది. అది ఇది:

"వాసుదేవరావుగారికి

విశాల అనేకనమస్కారములు.

ఇంతటితో మనం నామతః వహించిన దాంపత్యభావం అంతరించిపోయింది: నాకు నేనే. మీకు మీరే. మీ మార్గానికి, మీ ఆశయానికి, మీ ఆనందానికి నేను అడ్డుతగలడానికి హక్కు లేదు. అలాగే మీకున్నూ. అవునా. మీ లాగానే నాకుకూడా దైవదత్తమైన స్వాతంత్ర్యం ఉందికాని లేకపోలేదు. జన్మతః పురుషులైనంతమాత్రంచేత అత్యాచారాలు జరపమనికాదు.

ప్రేమడోలికల్లో మిమ్మల్ని ఊచి-లాలించే ఓప్రేయసిని మీరు సంపాదించుకొన్నారు. ప్రేమానుభవంలేకుండా జీవితం నిష్క్రియమైపోయేటట్టు పడి ఉండడానికి ఈశ్వరసృష్టిలో ఏజంతువుకూ విధించి లేదు. నేనున్నూ అలాగే తనలో ఐక్యంచేసుకోకలిగే ప్రణయమూర్తిని అన్వేషించుకొంటూ ఈరోజునే బయలుదేరాను.

ఈవిధంగా నేను మరోభర్తను పొందడం దూష్యమంటారా, కాదు. ధర్మశాస్త్రంలో ఇది నిషిద్ధమే కాదు.

'నష్టే మృతే ప్రవ్రజితే క్లీబేచ పతితే పతౌ,
పంచ స్వాపత్సు నారీణాం పతి రన్యో విధీయతే.'

అని పరాశరస్మృతిలో, భర్త దూరదేశం పోయినా, మృతుడైనా, సన్న్యసించినా, నపుంసకుడైనా, పతితుడైనా, స్త్రీ మరొకర్ని ఆశ్రయించవచ్చునని అధికారం యివ్వబడింది. అదేవిధంగా,

'అష్టవర్షాణ్యుపేక్షేత బ్రాహ్మణీ ప్రోషితం పతిమ్,
అప్రసూతాతు చత్వారి పరతోన్యం సమాశ్రయేత్.'

భర్తచేత విడువబడ్డ బ్రాహ్మణస్త్రీ సంతానవతి అయితే ఎనిమిదేళ్లూ, కాకపోతే నాలుగేళ్లూ వేచిఉండి, తరువాత మరొక పురుషుణ్ణి ఆశ్రయించమని పరాశర వాక్కు. అలాగే క్షత్రాణికి ఆరేళ్లూ, వైశ్యకాంతకి నాలుగేళ్లూ సంతానవతులకి, కాని వారికి మూడేళ్లూ, రెండేళ్లూ గడువు చూపించారు. శూద్రస్త్రీలకు అసలు కాలమే ఏర్పరచలేదు

ఈ అధికారాన్ని బట్టి నేను నాలుగు సంవత్సరాల్లో పునర్వివాహం చేసుకోదలిచాను. కాని, నా ప్రయత్నానికి మీరు అడ్డుతగలకూడదు. అథవా, ప్రతిష్ఠకోసం నన్నీ ఉద్యమంలోంచి నిరోధించదల్చుకొంటే, మీరు, ఇక దుష్ప్రథాన్ని నడపననీ, నా సతీత్వాన్ని నిలబెడతాననీ న్యాయస్థానంలో ప్రతిజ్ఞచేయగలరా? అట్లయితే సరి.

దయఉంచండి,
విశాలాక్షి."

3

రోజులు గడిచిపోతున్నాయి. వాసుహృదయంలో విశాలరూపం పూర్తిగా చెరిగిపోయింది. ఇప్పుడు అతను నిర్విచారి. విశాల వ్రాసిన ఉత్తరాన్ని ముక్కముక్కలక్రింద చింపిపారేశాడు. హైందవసతికి పునర్వివాహయత్నం కలలోమాట అనుకొన్నాడు. ఇదంతా బెదిరింపని ఒక్కనవ్వు నవ్వాడు. కాకపోతే, 'మనోవర్తికోసం దావాచేస్తుంది, చేస్తే,' అనిమాత్రం అనుకొని ఊరుకొన్నాడు. అంతవరకూమాత్రం ఎందుకు రానియ్యాలని వెంటనే అయిదువందలరూపాయిలు మనియార్డరు చేశాడు, విశాలకి, ఏటా అయిదువందల చొప్పున ఇస్తూఉంటానని కూపనులో వ్రాసి. విశాల అనుకున్నంతా చేస్తుందని అతను నమ్మనేలేదసలు.

విశాలమట్టుకు ఆమనియార్డరు తృణీకరించి త్రిప్పేసింది.

నాలుగో సంవత్సరం దాటింది. విశాల లోలోపల వియోగాగ్నికి తపిస్తూనే ఉంది. పడుచుదనపు వేడినెత్తురు వాసులో అలా పొంగుతూనేఉంది. అతనికి స్మృతికి తెచ్చుకుందామన్నా విశాల రావడమే లేదు. కాని, విశాల తన ప్రతిజ్ఞ నెరవేర్చుకోవాలని దృఢనిశ్చయం చేసుకుంది. ఆమెకోరికలు ఫలించాయి.

బిందుమాధవరావు నవయువకుడు, ప్రేమపిపాసి, ఉన్నతమైన ఆదర్శాలు కలవాడున్నూ. కొలదిరోజుల్లోనే విశాలాబిందుమాధవుల వివాహం మహావైభవంతో జరిగింది. స్త్రీ పునర్వివాహం అందరికీ కొత్తగానూ, విడ్డూరంగానూ ఉంది. వితంతు వివాహంలో అంతఆశ్చర్యం లేదు. అగ్నిసాక్షిగా పెద్దల ఆధ్వర్యంలో వివాహమాడిన భర్త సజీవుడై ఉండగా, ఈవిడ తిరిగి పెళ్లిచేసుకోవడం ఆశ్చర్యంకాదూ! పైగా, ఈ వివాహం రిజిష్టరీ అయిందికూడా.

ఇక్కడ వాసుకి ఈసంగతి తెలిసింది. క్రోధానలంతో అతనిశరీరం నఖశిఖపర్యంతమూ మండిపోయింది. తనకూ, తన వంశానికీ, తన గౌరవానికీ మాయనిమచ్చ ఏర్పడిందనీ, దీని కంతకూ విశాలే కారకురాలనీ ఆమె మీద నిప్పులురిమాడు; శపించాడు; ఎంతో మథనపడ్డాడు. పైగా విశాలమీద పగ, ప్రతీకారం, హృదయంలో తీవ్రయాతన, మహోగరళం జాగిరిలడం మొదలుపెట్టాయి. అబ్బా! ఎంత అవమానం! దుర్భరం.

చూడండి, తాను అర్ధాంగిని న్యూనతపరచి, క్షోభపెట్టి, అన్యకాంతతో వ్యభిచరిస్తే తప్పులేదు. నమ్ముకొన్న భర్తచేత నిష్కారణంగా, దారుణంగా నిరాకరింపబడీకూడా తనభార్య అన్యపురుషుణ్ణి చేసుకున్నందుకు కోడెత్రాచులాగా పగబట్టాడు. తనతప్పుకు ఆరట్లు లేవు. స్త్రీ బానిస. ఏమిటి ఈ అహంకారం! ఈ దురాగతం! తన కెంతవ్యథగా ఉందో, ఆమెను అవమానపరచినప్పుడు అంతవ్యథా ఆవిడమాత్రం పొందదూ! ఆ ఆలోచన అతని కున్ననాడు మరి ఒడుదుడుకులే ఉండవు.

ఇంతవరకూ, ఐహికభోగాల్లో గుడ్డిగా మునిగి తేలుతున్నంతసేపూ అతనికి ప్రపంచం ఆనందలీలా క్షేత్రం. ఇపుడో అంధకారమయం, నరకకూపం. తన ఉంపుడుకత్తెను చూచినపుడు స్త్రీహృదయం నవనీత సుకుమారం, ప్రణయామృతభరితమున్నూ. విశాలనుతల్చుకున్నప్పుడో, శిలాకర్కశం, చంచలం, విషపూరితం!

పులిమీద పుట్ర. బిందుమాధవరావు, విశాలా మరికొన్నాళ్లకు ఈవూరే వొచ్చి, వాసు మేడకు ఎదురుగా ఉన్న మేడలో కాపురం! ఇక వాసు క్రోధానికి మేర లేదు. గ్రామవాసు లందరూ విశాల నెరుగుదురు. వాసుతో ఆమె కాపురంచేస్తూఉండగా చూశారు. ఇప్పుడు బిందుమాధవరావుతో కాపురంచెయ్యడమూ చూస్తున్నారు. అందరి నాలుకల్లోనూ వాసు నలిగిపోతున్నాడు. "వాసుకన్నా బిందు అందమైనవాడూ, చిన్నవాడున్నూ. మీసకట్టే రాలేదూ" అనుకున్నారంతా.

పనికట్టుకుని ఈధూర్తదంపతులు ఈవూరు ఎందుకొచ్చినట్టు! పైగా ఎదురురొమ్మమీద కుంపటెత్తినట్టు నాకళ్లయెదుట ఈనివాస మేమిటి! అని ఉడికిపోతున్నాడు వాసు.

రోజూ, విశాలాబిందుమాధవులు తెగించి, నిస్సంకోచంగా సాయంత్రమప్పుడు సవిలాసంగా విహారానికి వెళ్లొస్తున్నారు. వాసు దివాంధంలాగా పగలు మేడదాటిరావడమే మానుకున్నాడు.

హోరున వర్షం కురుస్తోంది. సాయంత్రం నాలుగుగంట లవుతుంది. వాసు ఎందుకో కిటికీ తెరిచాడు. ఎదురుగా ఉన్న మేడమీదకి అప్రయత్నంగా దృష్టి పరుగెత్తింది. బాల్కనీలో ఇద్దరు వ్యక్తులు కన్పించారు. చూడలేక వాసు కిటికీతలుపులు బహాలున వేసేశాడు. కాని, హృదయం తిరిగి ఆవైపుకు చూడాలనే ఉరకవేసింది. క్రోధం, పగ వెంటనే పడగలువిప్పాయి. తలుపు కొంచెం తెరిచి సందులోంచి చూశాడు. ఏముంది? విశాల బిందుమాధవరావు బాహువుల్లో ఒదిగిఉంది. బిందు ఆమెపెదవులమీద......

.........వాసు కళ్లుమూసుకున్నాడు క్రోధాగ్ని నరాల కెక్కిపోయి, ఒళ్లు తెలియక, బోనులోనుంచి వెలువడ్డ సింహంలాగా, ఒకలిప్తలో మేడమెట్లు దిగి, ఆమేడపైకి చేరుకున్నాడు. ద్వారాలన్నీ తెరిచే ఉన్నాయి. ఇతని రాక ఆనూతనదంపతులు చూడనట్టే ఉన్నారు. ఇరువురూ అవ్యక్తానందంలో ఉక్కిరిబిక్కిరై ఉన్నారాయెను.

వాసు ప్రచండవాతూలహతికి చలించిన మహావృక్షంలా కదలిపోయాడు. కళ్లు మందారపువ్వుల్లాగున్నాయి.

అహా! ఒక్కదూకున బిందుమాధవరావు మీదకు లంఘించాడు. ఇద్దరూ తెప్పిరిలినట్టు లేచారు. ఎదురుగా మూర్తీభవించిన క్రోధం, వాసు ఘూర్ణిలుతూ నిలబడ్డాడు. విశాల నిర్లక్ష్యంగా నవ్వింది. బిందు మాధవరావు "నీకేంపని ఇక్కడ. పో అవతలకి. ఏకాంతప్రదేశంలోకి రావచ్చా ఇలాగ. బుద్ధిలేదూ?" అని గద్దించాడు.

వాసు పిడికిలిబిగించి "చూడు. మీయిద్దర్నీ నలిపిపారెయ్యడానికే వచ్చా" అంటూ కలియపడ్డాడు బిందుమీద.

ఈ మల్లయుద్ధంలో బిందు చొక్కా చినిగిపోయింది. అరెరే! వాసు దూరంగా నిలబడిపోయాడు. ఇది నిజమా, కలా అనుకొన్నాడు. కళ్లు తిరిగిపోతున్నాయి. అలా గోడమీదకి ఆనుకున్నాడు.

బిందుమాధవరావు పురుషుడుకాడు, స్త్రీ. విశాల మేనత్తకూతురు సత్యవతి. వాసు నిర్విణ్ణుడై నోట మాటలేకుండా అలా చూస్తున్నాడు.

బిందు, కాదు సత్యవతి "ఏం, రా! జంకిపోయావేం" అని సవాలుచేసింది. వాసు అలా అలా ఆమెపాదాలమీదకి ఒరిగిపోయాడు.

"ప్రాయశ్చిత్త మైంది. విశాల ఇక నాతనువులో హత్తుకుపోతుంది. విశాలా, క్షమించు" అన్నాడు, చెమ్మగిలిన నయనాలతో.